

Empowered lives.
Resilient nations.

Document de Proiect

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

Țara: Republica Moldova

“Suport pentru reforma sectorului justiției în Moldova”

Rezultatul UNPF: 1.2: Actorii sectorului justiției sunt mai capabili să promoveze accesul la justiție și să susțină supremația legii în conformitate cu angajamentele internaționale;

Rezultatul (rezultatele)

UNPF preconizat:

1.2.2 – Organele de drept sunt mai capabile să asigure drepturile fundamentale ale tuturor părților în cadrul procedurilor penale;

1.2.4 – Autoritățile de poliție, urmărire penală, judiciare și de sănătate protejează mai bine drepturile fundamentale ale persoanei în detenție.

Rezultatul (rezultatele)

preconizat:

1: Capacități îmbunătățite ale organelor de drept pentru colectarea și administrarea statisticilor privind justiția penală;

2: Capacități individuale și instituționale pentru prevenirea și combaterea torturii și impunității consolidate;

3: Capacități profesionale ale Departamentului Instituțiilor Penitenciare în formarea profesională a deținuților minori consolidate.

Entitățile de executare: PNUD Moldova, UNICEF

Agențiile de implementare: Procuratura Generală, Departamentul Instituțiilor Penitenciare

Narativ

Obiectivul general al proiectului constă în consolidarea și susținerea eforturilor globale de reformare a sectorului justiției din Republica Moldova, realizând independența, responsabilitatea, imparțialitatea, eficiența și transparența sistemului justiției în conformitate cu Strategia de Reformă a Sectorului Justiției (2011-2016) și planul de acțiuni aferent. Proiectul urmărește să consolideze în continuare capacitățile părților naționale interesate de implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției în domenii specifice, cu un accent pe rezultate palpabile și vizibile atât pentru grupurile țintă implicate cât și pentru publicul larg. Proiectul va aborda, de asemenea, activitățile care sunt la fel de importante pentru un progres constant în implementarea reformei, însă care nu au beneficiat încă de o atenție relevantă.

Perioada Programului: 2014 Componenta Programului pe țară: Justiție și Drepturile Omului	Total resurse necesare 285,855.00 \$ Total resurse alocate: • Obșnuite • Altele: Guvernul României 120,744.00 \$ - Procuratura Generală 165,111.00 \$ Buget ne-finanțat: Contribuțiile în natură: PNUD 22,710.00 \$
Denumirea Proiectului: Suport pentru Reforma Sectorului Justiției în Moldova Nr. din Atlas: 00062264 Data lansării: <u>ianuarie 2014</u> Data finalizării: <u>decembrie 2014</u> Data întrunirii LPAC:	

Aprobat de către Procurorul General: Corneliu Gurin

Aprobat de către Directorul Departamentului Instituțiilor Penitenciare: Ana Dabija

Aprobat de către Reprezentantul Permanent al PNUD Moldova: Nicola Harrington-Buhay

---

I. ANALIZA SITUAȚIEI

Sistemul Justiției din Republica Moldova este perceput a fi slab de către cetățenii săi. Partea slabă a Sistemului Justiției parțial se datorează lipsei independenței justiției în practică, precum și lipsa eficienței instanțelor de judecată, caracterizate prin instruire și conștientizare insuficientă în aplicarea legislației internaționale și europene, abilități inadecvate și un mecanism insuficient de auto-reglementare. Există, de asemenea, lipsă de independență și capacități ale organelor de investigare prejudiciară și ale organelor de urmărire penală, precum și ale altor actori, inclusiv avocați, executori judecătorești, ofițeri de probațiune, poliția și alt personal de securitate precum și adaptarea slabă la necesitățile și drepturile copiilor sub vârsta de 18 ani în contact cu legea. Îmbunătățiri majore sunt de asemenea necesare în coordonarea implementării și monitorizării reformei sectorului justiției, crearea unui mecanism de asistență legală mai eficientă și crearea instrumentelor eficiente - instituționale și procedurale - pentru prevenirea și combaterea corupției.¹

Reforma sectorului justiției reprezintă un obiectiv major al Guvernului Republicii Moldova, reflectat proeminent în programul Guvernului "Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare" pentru anii 2011–2014, precum și Strategia Moldova 2020, Planul de acțiuni RM - UE privind liberalizarea regimului de vize, Planul Național de Acțiuni privind Drepturile Omului pentru anii 2011 - 2014, Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, și alte strategii sectoriale.

Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 (adoptată în noiembrie 2011) (denumită în continuare - Strategie) reprezintă principalul document comprehensiv care ține de reforma justiției, cu obiectivul principal de consolidare a independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului justiției. Strategia este însoțită de un Plan de Acțiuni (adoptat în februarie 2012), care conturează direcțiile strategice, acțiunile care urmează să fie realizate și costurile preliminare de implementare.

Termenul "Sectorul Justiției" folosit în Strategie se referă la instituțiile și structurile care au contribuția principală sau auxiliară în ceea ce privește organizarea și executarea justiției în Republica Moldova. Astfel, "sectorul justiției" include în primul rând sistemul judiciar, precum și toată gama de autorități și relații dintre acestea care contribuie la justiție, și anume organele de urmărire penală, sectorul justiției aferent profesiei juridice (avocați, notari, mediatori, executorii judecătorești, experți judiciari, poliția, administratori ai procedurilor de insolvență, traducători/interpreți), sistemul de probațiune, sistemul de executare a hotărârilor judecătorești, sistemul penitenciar, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, Biroul Avocatului Poporului/Ombudsmanului și Curtea Constituțională. Strategia se referă la autoritățile administrative, cum ar fi Parlamentul, Guvernul, Consiliul Superior al Magistraturii, în măsura în care activitatea acestora este legată de adoptarea și implementarea legislației relevante pentru sectorul justiției.

Reforma sectorului justiției s-a aflat în mod constant în atenția autorităților statului. În ultimii ani, au fost adoptate o serie de documente strategice în acest domeniu: Strategia privind consolidarea sistemului judiciar (2007), Strategia de dezvoltare a sistemului de executare (2007), Concepția privind reforma sistemului penitenciar (2003), Concepția privind finanțarea sistemului judiciar (2010), Concepția Reformei Ministerului Afacerilor Interne și a unităților sale subordonate și descentralizate (2010), etc.

Deși au fost realizate o serie de schimbări importante instituționale și cadrul juridic a fost modificat, aceste schimbări nu au ameliorat calitatea activității actorilor acestui segment și nu au avut drept rezultat asigurarea unui sistem de justiție echitabilă, care să ofere servicii calitative, accesibile, orientate spre necesitățile oamenilor.

În aceste condiții, reforma sectorului justiției nu poate fi realizată într-un mod fragmentat, din motiv că o justiție eficientă și efectivă implică o activitate eficientă și consecventă a unui număr de instituții, și anume sistemul judiciar, serviciul de urmărire penală, organele de investigare/anchetă

---

¹Cadru de Parteneriat Organizația Națiunilor Unite și Republica Moldova (2013-2017)

penală, Uniunea Avocaților, Curtea Constituțională, sistemul notarial, sistemul de executare, sistemul penitenciar etc.

În acest context, PNUD a elaborat și a implementat până acum, în cadrul Suportului pentru Reforma Sectorului Justiției, o serie de intervenții axate pe susținerea inițiativelor de reformare a sectorului justiției în Moldova, în baza necesităților diferitor actori responsabili de anumite capitole din Strategie și în afara acesteia.

Planul de Inițiere a Proiectului "Suport pentru reforma sectorului justiției în Moldova", a început în luna august 2011 și a durat până în decembrie 2012, a fost conceput la cererea Guvernului pentru a spori capacitățile Ministerului Justiției de a elabora, coordona, implementa și monitoriza măsurile de reformă a sectorului justiției. Expertiza vastă a fost furnizată grupurilor de lucru responsabile pentru elaborarea Strategiei Reformei Sectorului Justiției. Sprijin suplimentar din partea experților a fost furnizat în timpul elaborării Planului de Acțiuni, precum și expertiză financiară pentru elaborarea cadrului bugetar pentru asigurarea sincronizării dintre activitățile planificate și costurile de implementare.

PNUD a reușit cu succes să gestioneze Misiunea Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova (EUHLPAM) (2010 – 2013) care a oferit suport de consiliere în politici strategice la elaborarea și implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției și actele juridice și de politici aferente prin intermediul Consilierilor UE în Politici Publice atribuiți la Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală și Centrul Național Anticorupție.

PNUD a implementat, de asemenea, în perioada 2011-2012, Proiectul "Consolidarea examinării medico-legale a torturii și altor forme de maltratare în Moldova", care a avut drept scop consolidarea infrastructurii medico-legale, creșterea corectitudinii și acurateței în cadrul sistemului justiției, îmbunătățind practica și utilizarea serviciilor medico-legale, precum și îmbunătățind calitatea probelor prezentate în procesele penale în vederea efectuării investigațiilor prompte, aprofundate și independente a acuzațiilor de tortură și a altor forme de maltratare. Pe lângă activitățile importante de dezvoltare instituțională, a fost o componentă complexă de consolidare a capacităților (acoperind o gama variată de actori) axată pe documentarea și investigarea alegațiilor de tortură.

În 2012, PNUD a oferit asistență de dezvoltare pentru consolidarea instituției Ombudsmanului în vederea elaborării Planului Strategic și Evaluarea Necesităților de Instruire pentru personal, precum și pentru modificarea comprehensivă a cadrului juridic aferent Instituției Avocatului Poporului/ Ombudsmanului și Mecanismului Național de Prevenire a Torturii.

În 2012-2013, PNUD s-a axat pe accelerarea realizării ODM în Moldova prin mobilizarea tinerilor vulnerabili, în prezent pasivi, în jurul drepturilor sociale cheie, inclusiv sănătate, învățământ, locuințe, protecție socială, lucru și ocuparea forței de muncă în vederea identificării căilor de atac în sistemul național de justiție și pe consolidarea capacității sistemului național de asistență juridică garantată de stat pentru furnizarea serviciilor juridice gratuite grupurilor vulnerabile ale populației.

Primii ani de implementare a Strategiei și Planului de Acțiuni au arătat că există o serie de provocări și problemele cauzate atât de circumstanțe obiective cât și subiective: lipsa capacităților, deficit de resurse materiale, deficit de personal calificat, întârzieri și inacțiuni din aceste motive și din alte motive, rezistența actorilor sectorului justiției la reformele semnificative în domeniu, etc.² O majorare semnificativă a bugetului pentru reforma justiției în 2013 (59,6% comparativ cu anul 2012) s-a confruntat cu o capacitate redusă de a absorbi fondurile alocate în acest scop, în primul rând, din cauza lipsei cadrului adecvat de reglementare, numărul de personal neajustat la volumul sporit al activității, precum și incapacitatea de a se adapta rapid la noile condiții și practici de lucru.

---

²Ministerul Justiției al Republicii Moldova, *2012 Raportul anual privind implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016*, p.18.

Mai mulți donatori oferă suport la implementarea Strategiei. UE a devenit principalul donator care oferă suma de 60 milioane Euro în perioada 2013-2016 în formă de Suport Bugetar pentru Sectorul Justiției și pentru finanțare a patru proiecte de asistență tehnică cu bugetul total de 10 milioane Euro. Alți donatori care oferă suport pentru implementarea activităților specifice ale Planului de Acțiune al Strategiei includ Ambasada SUA, USAID, NORLAM, OIM, Fundația Soros Moldova, ABA/ROLI, UNICEF, UNHCR și BERD. Cu toate acestea, resursele alocate în bugetul de stat și suportul donatorilor sunt încă insuficiente pentru implementarea tuturor acțiunilor din cadrul Strategiei, în timp ce acestea sunt distribuite inegal între activități.

În afară de aceasta, în pofida unui interes mare față de Strategia de Reformă a Sectorului Justiției din partea diferitelor actori și suportul continuu Guvernului pentru implementarea Strategiei, ritmul reformelor este mai scăzut decât s-a preconizat. În conformitate cu monitorizarea independentă,³ doar 60% din activitățile planificate pentru 2013 au fost implementate până la sfârșitul lunii septembrie 2013.

II. DOMENIUL DE APLICARE ȘI STRATEGIA

Asigurarea accesului la un sistem judiciar echitabil stă la baza mandatul ONU. Cadru de Parteneriat ONU - Republica Moldova (2013 - 2017) (UNPF) subliniază necesitatea suportului continuu în vederea promovării guvernării democratice, justiției, egalității și drepturilor omului, cu un accent special pe reforma justiției în Rezultatul 1.2: *Actorii sectorului justiției sunt mai capabili să promoveze accesul la justiție și să susțină supremația legii în conformitate cu angajamentele internaționale*. Astfel, proiectul este în conformitate cu obiectivele UNPF și va contribui la atingerea rezultatelor planificate în cadrul ciclului actual al cooperării ONU – Republica Moldova.

Reforma sectorului justiției este una din cele mai complicate și strategice reforme pentru Republica Moldova, și realizarea obiectivelor cheie ale Guvernului privind integrarea europeană depind puternic de succesul acestei reforme. Prin urmare, proiectul va continua să susțină părțile naționale interesate în implementarea strategiei sale de reformă a sectorului justiției și întru consolidarea capacităților sale, precum și pentru asigurarea faptului că reformele sunt pe cale de implementare și resursele sunt utilizate eficient. În acest sens, proiectul va trece de la formularea politicilor și legilor la concentrarea pe implementarea în practică a reformei cu rezultate palpabile și vizibile atât pentru grupurile țintă implicate cât și pentru publicul larg. Proiectul va aborda, de asemenea, activitățile care sunt la fel de importante pentru un progres constant în implementarea reformei, dar nu au beneficiat încă de o atenție relevantă.

III. BUGETUL PROIECTULUI

Termenul actual prevăzut pentru acest proiect cuprinde perioada ianuarie-decembrie 2014, cu un buget estimativ pentru anul 2014 de 285.855,00 USD. Finanțarea este asigurată de către Procuratura Generală din Republica Moldova (componentele 1 și 2 ale proiectului), și de către Guvernul României (componenta de proiect 3). În timpul implementării proiectului, alți donatori potențiali vor fi identificați și li se va propune să susțină alte inițiative care apar în contextul implementării reformei sectorului justiției.

Pe lângă bugetul estimativ de mai sus, PNUD Moldova va veni cu o contribuție în natură pentru proiect. Contribuția în natură va consta în acoperirea unei părți din costurile directe de implementare, acordarea unui automobil și acoperirea unei părți din costurile de întreținere a automobilului, acoperirea arendei spațiului de birou, serviciilor comunale și întreținerii, acordarea echipamentului de birou și acoperirea costurilor de comunicare ale biroului. Contribuția generală în natură a PNUD Moldova este estimată la valoare de 22.710,00 USD.

---

³Promo-LEX, AGER, *Raportul trimestrial nr. 3 privind Monitorizarea implementării Strategiei Reformei Sectorului Justiției*, 2013, p. 7: http://www.promolex.md/upload/publications/ro/doc_1384528913.pdf

---

IV. COMPONENTELE ȘI ACTIVITĂȚILE PROIECTULUI

Obiectivul general al proiectului constă în consolidarea și susținerea eforturilor comprehensive de reformare a sectorului justiției din Republica Moldova, realizarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului justiției în conformitate cu Strategia de Reformă a Sectorului Justiției (2011-2016) și Planul de Acțiune aferent acesteia. Proiectul urmărește să consolideze în continuare capacitățile părților naționale interesate de implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției în domenii specifice, cu un accent pe rezultate palpabile și vizibile atât pentru grupurile țintă implicate cât și pentru publicul larg. Proiectul va aborda, de asemenea, activitățile care sunt la fel de importante pentru un progres constant al implementării reformei, dar care nu au beneficiat încă de o atenție relevantă. Obiectivul propus va fi realizat prin implementarea următoarelor componente ale proiectului:

1. Îmbunătățirea capacităților organelor de drept de a colecta și administra statistica aferentă justiției penale

Sistemele actuale de colectare a datelor statistice penale sunt învechite și ineficiente: fiecare organ de urmărire penală colectează propriile statistici aferente justiției penale, în timp ce posibilitățile pentru interfață și schimb de date sunt foarte limitate. Din această cauză, datele statistice privind același indicator s-ar putea să nu fie aceleași în cazul în care organele de urmărire penală sunt diferite. Potențialul sistemelor existente de analiză a datelor colectate pentru identificarea tendințelor și soluțiilor potențiale pentru prevenirea, dar nu numai pentru reacționarea la activitățile infracționale, este extrem de scăzut.

În scopul abordării acestei deficiențe specifice, Strategia de Reformă a Sectorului Justiției indică un număr de activități menite să schimbe situația actuală, inclusiv: standardizarea procedurilor de colectare și analiză a datelor statistice referitoare la justiția penală; modernizarea colectării datelor statistice; implementarea unui sistem funcțional electronic de păstrare a datelor cu privire la infracțiuni; instruirea actorilor din faza preliminară pentru folosirea sistemelor electronice. În acest sens, activitățile din cadrul acestei componente vor contribui la implementarea următoarei acțiuni din cadrul Planului de Acțiuni al Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției: 2.4.1.1 – Elaborarea sistemului informațional automatizat de evidență a infracțiunilor „Registrul informațiilor criminalistice și criminologice”. Procuratura Generală va fi partenerul principal și beneficiarul acestei activități.

Activitățile din cadrul acestei componente se vor concentra pe următoarele:

1.1 Elaborarea sistemului electronic pentru înregistrarea, păstrarea și gestionarea datelor privind criminalitatea

Activitatea va viza în special elaborarea instrumentelor electronice de înregistrare, evidență și gestionare a datelor privind criminalitatea pentru a asigura o abordare unificată a tuturor actorilor justiției penale față de statisticile justiției penale și excluderea dublării, suprapunerii sau circulației și utilizării datelor divergente. Activitățile sunt comandate de către Procuratura Generală, însă toate organele de urmărire penală vor beneficia de sistemul electronic elaborat și implementat.

Activitatea prevede un număr de sub-activități: elaborarea specificațiilor tehnice pentru ca sistemul electronic să corespundă normelor juridice aplicabile și standardelor privind protecția datelor cu caracter personal; organizarea unui proces competitiv de selectare a unui furnizor pentru elaborarea și livrarea sistemului electronic; expunerea la experiența unei procuraturi din alt stat privind utilizarea sistemelor și instrumentelor electronice în activitatea cotidiană; acordarea instruirii pentru operatorii sistemului electronic, precum și asigurarea interconectării cu alte baze de date și instrumente de soft disponibile organelor de drept.

2. Consolidarea capacităților individuale și instituționale de prevenire și combatere a torturii și impunității

Toate formele de tortură sau maltratare sunt interzise fără echivoc în conformitate cu legislația internațională privind drepturile omului. Republica Moldova este parte a tratatelor principale, inclusiv Convenția ONU împotriva Torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (Convenția împotriva Torturii), inclusiv Protocolul Opțional la Convenția împotriva Torturii (OPCAT), Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (PIDCP), Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (CEDO), Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT), precum și alte instrumente relevante.

Cu toate acestea, preocupările legate de tortură și alte forme de maltratare în detenție în Republica Moldova sunt de lungă durată și au făcut obiectul controalelor extinse de către organismele internaționale și europene de monitorizare a drepturilor omului. Prin urmare, este esențial ca autoritățile să asigure faptul că toate cazurile de abuz de încredere sau maltratare de către reprezentanții organelor de drept sunt ferm condamnate, investigate și sancționate în mod adecvat de către autoritățile competente, pentru a preveni repetarea și a spori rolul cheie jucat de organele de drept în apărarea statului de drept/supremației legii. Măsurile în acest context ar trebui să includă o politică, respectată de către toate autoritățile de drept, toleranța zero față de încălcările grave ale drepturilor omului, introducerea politicilor anticorupție și înființarea sau consolidarea instruirii corespunzătoare și a mecanismelor de control.⁴

Utilizarea excesivă a forței și maltratării de către membrii organelor de drept, mai ales la etapele inițiale de urmărire penală și privarea de libertate, este una dintre cele mai grave probleme transversale, care subminează administrarea corespunzătoare a justiției și statului de drept. Au fost întreprinse o serie de pași în această direcție, însă problema nu a fost încă abordată cu suficientă coerență și exhaustivitate. Printre cauzele acestei situații pot fi menționate următoarele⁵:

- lipsa unui organ cu adevărat independent pentru a se ocupa de cazurile de violență și abuz din partea poliției;
- cadrul legislativ inconsistent, inclusiv legislația penală de fond, pentru asigurarea prevenirii eficiente a cazurilor de maltratare;
- sistemul învechit al indicatorilor de performanță în poliție, sub-sectoarele de drept, de anchetă, urmărire penală și judiciare;
- bazarea excesivă pe confesiuni drept probe cheie; abordarea formalistă a instanțelor de judecată în admiterea confesiunilor forțate sau îndoielnice drept probe de inculpare;
- capacitatea insuficientă a autorităților care se ocupă de plângerile relevante (PG, MAI, printre altele), inclusiv lipsa abilităților, competențelor, formării, metodologiei și capacității de conducere la nivel instituțional și individual;
- arestul și detenția ne-înregistrată; lipsa înregistrării și documentației standardizate privind arestarea și detenția.

Strategia de reformă a sectorului justiției acordă o atenție specială problemelor justiției și drepturilor omului (Pilonul 6) cu un accent specific pe prevenirea torturii și impunității (zona de intervenție 6.4). În acest context, Strategia propune, printre altele, dezvoltarea și consolidarea capacităților individuale și instituționale de prevenire a torturii și combatere a impunității pentru actele de maltratare prin activități de consolidare a capacităților pentru personalul instituțiilor de detenție, precum și prin crearea unui sistem electronic standardizat pentru înregistrarea și documentarea cazurilor de reținere, arestare și detenție. Această componentă a proiectului este destinată să răspundă la aceste necesități și să contribuie la implementarea următoarelor acțiuni din planul de acțiune al strategiei de reformă a sectorului justiției: 6.4.4.3 – Elaborarea și implementarea sistemului electronic de evidență a cazurilor de reținere, arest și detenție; 6.4.3.5 -

⁴Raport elaborat de către Nils Muiznieks, Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei (în urma vizitei sale în Republica Moldova de la 4 până la 7 martie 2013), par. 56.

⁵Dovydas Vitkauskas, Stanislav Pavlovschi, Eric Svanidze, *Evaluarea sectorului justiției în Moldova*, septembrie 2011, par. 210.

Instruirea lucrătorilor instituțiilor ce asigură detenția persoanelor în domeniul prevenirii și combaterii torturii și a rețelilor de tratament.⁶

Activitățile din cadrul acestei componente se vor concentra pe următoarele:

2.1 Elaborarea sistemului electronic de înregistrare și documentare a cazurilor de reținere, arest și detenție

Activitatea va viza în special elaborarea instrumentelor electronice de înregistrare și documentare a cazurilor de reținere, arest și detenție întru asigurarea faptului că înregistrarea și urmărirea adecvată a indivizilor este posibilă și că nu există cazuri de detenție ilegală.

Activitatea prevede un număr de sub-activități: elaborarea specificațiilor tehnice pentru sistemul electronic astfel încât să corespundă normelor și standardele juridice aplicabile privind protecția datelor cu caracter personal; organizarea unui proces competitiv pentru selectarea unui furnizor care să elaboreze și să furnizeze sistemul electronic; acordarea instruirii la locul de muncă pentru operatorii sistemului electronic, precum și asigurarea interconectării cu alte bazele de date și instrumente conexe de software disponibile pentru organele de drept.

2.2 Consolidarea capacităților individuale ale personalului instituțiilor de detenție în domeniul prevenirii torturii

Nivelul scăzut de cunoștințe și capacități profesionale este recunoscut drept unul din motivele din care are loc tortura și alte forme de maltratare. Un număr de grupuri profesionale au rolul lor în prevenirea, identificarea și investigarea torturii. Această activitate va avea drept scop consolidarea capacităților profesionale ale personalului instituțiilor de detenție de a răspunde acuzațiilor de tortură și de a preveni acest tip de situații. Activitățile de instruire vor valorifica, de asemenea, rezultatele evaluării necesităților de instruire privind documentația și investigarea cazurilor de tortură, realizate în cadrul Proiectului privind expertiza medico-legală. Un plan de instruire și un program bazat pe module privind standardele de prevenire a torturii trebuie elaborate, pentru a acoperi instrumentele juridice naționale și internaționale inter alia, standardele aferente drepturilor omului privind interzicerea torturii, responsabilitățile pentru documentarea cazurilor de tortură și ancheta preliminară, aspectele psihologice ale torturii. Se va asigura în continuare faptul că Protocolul de la Istanbul din 1999 (Manualul privind ancheta și documentarea eficientă a torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante) să devină o parte integră a programului de instruire.

3. Consolidarea formării profesionale a deținuților minori pentru re-socializarea și angajarea în câmpul muncii după eliberarea lor

Perioada lungă de tranziție a dus la o scădere a solidarității sociale și la o schimbarea sistemului de valori, creșterea sărăciei, creșterea numărului de familii vulnerabile, diminuarea controlului comunitar asupra copiilor, emigrarea masivă, lipsa ghidării parentale și suportului pentru copii, și un număr majorat de copii abandonați. Aceste fenomene duc la absenteism școlar și abandon școlar. Toate aceste probleme contribuie la creșterea delincvenței juvenile. Din numărul total de minori care au comis crime în 2010, 85,7% nu erau înscriși la școală. Lipsa formării profesionale calitative scade oportunitățile de angajare a minorilor și tinerilor.

În 2011, au fost înregistrate în total 1.448 crime comise de minori, din care 181 – comise de minori care recidivează, 225 - comise de grupuri de adolescenți, 33 - comise sub influența alcoolului. Un număr mare de minori sunt condamnați pentru comiterea infracțiunilor grave și excepțional de grave, 15% din numărul total al minorilor condamnați în 2011 au comis asemenea crime ca omor și viol. Aceste cifre reflectă faptul că tinerii ajung în închisoare cu un set de probleme dobândite. Odată ce sunt întemnițați, în condiții de stres, problemele pot degenera în cazul în care nimic nu se întreprinde în mod prompt și adecvat.

---

⁶http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/srsj_pa_srsj/PA_SRSJ_adoptaten.pdf

Adițional, după eliberare, tinerii se confruntă adesea cu multe probleme pentru care ei nu sunt suficient de pregătiți să le facă față. Șederea lor în închisoare îi privează nu doar de socializarea sănătoasă și pozitivă, dar, de asemenea, contribuie la formarea unor atitudini și obiceiuri anti-sociale și distructive, atât pentru ei înșiși cât și pentru ceilalți. Experiența de încarcerare și stigmatizare îi face (să se simtă) marginalizați, deprimați, anxioși, supărați, etc. Rata șomajului în rândul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15 - 29 ani este de 16,5%, de 1,8 ori mai mare decât rata generală a șomajului (9,1%). Având în vedere gradul destul de ridicat de stigmatizare și marginalizare a foștilor deținuți în societate, poate fi estimată o rată ridicată a șomajului (20%) printre tinerii eliberați din închisoare.

Faptul că 30% din tinerii condamnați au frecventat școala înainte de detenție numai până în clasa a patra și 35% - până în clasa a șasea, reprezintă o problemă serioasă. Prin urmare, școlarizarea, inclusiv alfabetizarea este măsura principală de re-socializare și învățământul secundar profesional și general specializat au un rol cheie în asigurarea competitivității acestor tineri pe piața forței de muncă.

Lipsa atelierelor profesionale de lucru în penitenciarul nr. 10 din Goian afectează în mod serios șansele minorilor de reintegrare de succes în societate, oportunitățile lor de angajare în câmpul muncii sunt împiedicate de lipsa unei profesii sau a abilităților practice. În același timp, numărul insuficient de personal special instruit să organizeze activități socio-educative și programe corecționale duc la exploatarea cadrelor didactice (asistenții sociali și psihologul) și majorează simultan orele de odihnă neocupate ale deținuților. În plus, lipsa ocupațiilor semnificative zilnice pentru toți minorii îi determină să comită mai multe încălcări disciplinare și face mai dificil procesul de re-socializare.

Este cunoscut faptul că riscul de recidivare este influențat atât de factorii personali-psihologici cât și de cei sociali. Prin urmare, acest risc va crește în cazul în care personalul nu reușește să schimbe mentalitatea și atitudinea minorilor în timpul executării sentinței și dacă minorul nu va găsi un loc de muncă sau de studii imediat după eliberare.

Scopul acestei componente constă în contribuția la reabilitarea deținuților minori și re-integrarea acestora cu succes în societate, folosind metode de intervenție pro-activă și de terapie ocupațională. Pentru a atinge acest obiectiv, intervenția se va concentra, în primul rând, pe consolidarea capacităților profesionale a penitenciarului din Goian pentru personalul de minori care interacționează cu minorii, și în al doilea rând, oferind acces la formarea profesională calitativă pentru toți minorii deținuți. Toate acestea în complex vor asigura o utilizare eficientă a timpului petrecut în penitenciar și șanse mai mari pentru re-socializarea și angajarea în câmpul muncii pentru minorii deținuți după eliberarea acestora.

Componenta de proiect va contribui la realizarea numărului de intervenții specifice în cadrul Strategiei de Reformă a Justiției Juvenile, inclusiv asigurarea respectării drepturilor copiilor deținuți; acordarea educației, activităților ocupaționale și altor activități sociale pentru deținuți; asigurarea specializării actorilor din sectorul justiției în lucrul cu copiii, precum și elaborarea și implementarea politicilor de reabilitare și integrare socială și a programelor cognitiv-comportamentale de suport pentru deținuți. Activitățile din cadrul acestei componente vor contribui de asemenea la implementarea următoarelor acțiuni din Planul de Acțiuni al Strategiei de reformă a Sectorului Justiției: 6.3.1.2 – Evaluarea necesităților de instruire pentru persoanele care lucrează cu copiii în contact cu sistemul justiției, modificarea și/sau elaborarea programelor de instruire pentru aceștia; 6.3.1.3 – Organizarea cursurilor de instruire inițială și/sau continuă pentru persoanele care lucrează cu copiii în contact cu sistemul justiției; 6.3.4.4 - Optimizarea cadrelor didactice, inclusiv psihologii, din instituțiile penitenciare cu copii în custodie; 6.3.4.6 – Elaborarea și implementarea programelor de educație generală și profesională pentru copiii în detenție.⁷

Componenta 5 a proiectului va fi implementată de PNUD și UNICEF, acesta din urmă contribuind la activitățile de consolidare a capacității pentru personalul instituției. Activitățile vor fi complementate de un proiect paralel implementat de către Misiunea Norvegiană de Experti pentru

---

⁷http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/srsj_pa_srsj/PA_SRSJ_adoptaten.pdf

Promovarea Supremației Legii în Moldova (NORLAM), care a inițiat în parteneriat cu DIP Proiectul „Crearea unui penitenciar model pentru minori conform standardelor europene” (2012 - 2014) și suportul din partea Fundației Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein (LED) în Republica Moldova. Departamentul Instituțiilor Penitenciare va fi partenerul principal și beneficiarul acestei activități.

Activitățile din cadrul acestei componente se vor concentra pe următoarele:

3.1 Consolidarea capacităților personalului pentru aplicarea practicilor europene moderne de lucru cu delincvenții minori

Interconexiunea factorilor care împiedică șansele copilului de reabilitare este complexă. Doar eforturile comune și coordonarea activităților tuturor actorilor din acest sector creează un teren fertil pentru adaptare socială a minorilor. Activitățile vocaționale și programele corecționale vor contribui la o utilizare semnificativă a timpului liber și vor determina minorii să renunțe la gândurile și acțiunile negative, rele și ilegale. Un sistem bun de formare profesională va permite tinerilor să se adapteze mai bine la noile condiții de pe piața muncii, și va mări astfel șansele de reîntoarcere la un mod cinstit de viață. Intervenția se va concentra pe majorarea cunoștințelor, dezvoltarea abilităților și majorarea capacităților profesionale ale personalului penitenciarului din Goian pentru minori, care interacționează cu minorii.

PNUD, UNICEF și partenerii vor implementa următoarele activități:

3.1.1 Evaluarea necesităților de formare/instruire a personalului în corelare cu cerințele stabilite în convențiile și instrumentele internaționale:

- Departamentul Instituțiilor Penitenciare (DIP) va efectua evaluarea în baza unui chestionar⁸, însă, de asemenea, după vizite / inspecții efectuate pentru evaluarea aplicării metodologiei pentru managementul de caz;
- Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Centrul de Instruire din Penitenciare, NORLAM și UNICEF, în colaborare cu Catedra Asistență Socială de la Universitatea de Stat, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, Institutul de Criminologie de pe lângă MAI, și alți parteneri interesați, vor revizui și actualiza curriculumul pentru educația continuă a personalului penitenciarelor elaborat de către UNICEF și Centrul de Instruire al DIP să includă ore separate pentru intervierea motivațională destinată personalului penitenciarelor care lucrează cu minorii, în detenție preliminară și detenție de post-proces.

3.1.2 Instruirea privind intervierea motivațională a tuturor angajaților care realizează activitatea corecțională:

- Curs introductiv de o săptămână în domeniul Interviului Motivațional pentru un grup mixt (serviciul de securitate / procedură, educațional) 10 angajați de la penitenciarul din Goian realizat de formatori locali, care au fost instruiți de către expertul român Mihai Corceova în 2012;
- Curs introductiv de o săptămână în domeniul Interviului Motivațional pentru un alt grup mixt de 10 angajați din penitenciarul din Goian, cel puțin un angajat din fiecare centru de detenție provizorie, precum și un grup de consilieri de probațiune, realizat de către aceiași formatori locali menționați în alineatul 2.1;
- Supravegherea de către un expert din România în domeniul intervierei motivaționale, 2 zile pentru fiecare dintre grupele menționate anterior urmate de o zi de evaluare comună (2 + 2 + 1 = 5 zile), evaluarea ambelor grupuri și certificarea participanților care au trecut testul, selectarea unei grupe de resurse formate din cinci cei mai buni participanți care urmează să fie implicați în viitoarea instruire;
- Grupul de resurse creat va oferi instruire pentru alți angajați, inclusiv în centrele de detenție provizorie și asistenților de probațiune (după un orar flexibil) cu supravegherea și ghidarea din partea formatorilor locali/expertii NORLAM.

---

⁸ Subiectele și conținutul formării/instruirii vor fi ajustate în funcție de rezultatele acestei evaluări.

3.1.3 Schimbul de experiență cu Administrația Penitenciarilor din România prin organizarea a două vizite de studiu de 3 zile în România:

- Vizita de studiu în România pentru administrația penitenciarilor, 7-10 persoane. Vizita de studiu va include întâlniri cu penitenciarul pentru minori din Bacău - 1 zi, vizitarea centrului corecțional pentru minori din Târgul Ocna - 1 zi, vizitarea unui birou de probațiune din România - 1 zi;
- Vizită de studiu în România pentru angajații direct implicați în lucrul cu minorii, care va include vizite la instituțiile menționate mai sus;
- Participanții la două vizite de studiu vor indica bunele practici identificate și măsurile propuse pentru punerea în aplicare printr-un raport adresat DIP, PNUD, UNICEF, NORLAM, nu mai târziu de 30 de zile după vizită. Modul de implementare a practicilor identificate va fi documentat în raportarea lunară.

3.1.4 Instruirea în domeniul programului cognitiv pentru management furiei/reducerea violenței:

- Curs de instruire de două săptămâni realizat de un expert din România pe astfel de teme precum comunicarea non-violentă, managementul stresului, managementul furiei, alternativele violenței, etc., pentru un grup de 5 angajați ai penitenciarului din Goian și un grup de 5 consilieri de probațiune, care vor urmări minorii eliberați condiționat;
- Pilotarea unui program de corecție cognitivă sau comportamentală pentru un grup distinct de deținuți care au un comportament agresiv, pentru 6 luni, 1-2 de angajați instruiți în acest subiect;
- Un seminar ulterior organizat de expertul român menționat mai sus pentru evaluarea rezultatele programului corectiv cognitiv sau comportamental și trecerea la o etapă mai avansată. În cazul rezultatelor de succes, programele de corectare vor fi ajustate pentru a fi aplicate în detenția provizorie sau în probațiune. Oficiul Central de Probațiune trebuie să fie consultat în aceste programe. Aceste programe vor fi oferite pentru instruirea altor consilieri în domeniul lucrului cu minorii în probațiune.

3.2 Acordarea ocupațiilor semnificative pentru minori prin crearea unui centru de instruire vocațională

Al doilea grup de activități se va ocupa de renovarea și dotarea a patru camere pentru instruire și ocupații tehnice și profesionale, inclusiv un atelier de sculptură în lemn, tâmplărie, atelier de lucru pentru croirea hainelor și încălțămintei, ceramică, spații gratuite disponibile pentru orice activități profesionale și creative eventuale (produse de artizanat, pictură, origami, mecanică auto etc.). Aceste profesii au fost alese datorită faptului că sunt în topul listei locurilor de muncă.

Înființarea acestui centru educațional și profesional va stimula potențialul creativ al minorilor, inclusiv prin implementarea Conceptelor de Terapie prin Artă și terapiei ocupaționale și va oferi condiții optime pentru a face procesul de studiu mai eficient și a motiva profesorii să lucreze în penitenciare. Astfel, impactul negativ al mediului penitenciarelor asupra deținuților minori va fi diminuat.

Următoarele activități vor fi implementate:

3.2.1 Renovarea camerelor pentru educația vocațională și ateliere de lucru profesionale (4 ateliere):

- Elaborarea propunerilor tehnice privind lucrările necesare. Un expert extern (arhitect) va fi angajat în calitate de supraveghetor al construcțiilor și va estima lucrările necesare pentru renovarea camerelor pentru educația vocațională și atelierele de lucru profesional în termeni de timp și valoare. Estimarea acestuia, descrisă într-un document de evaluare va fi prezentată PNUD și DIP pentru a conveni asupra lucrărilor necesare în limitele bugetului disponibil. Se preconizează ca arhitectul să ofere serviciile descrise mai sus pe parcursul unei luni calendaristice;
- Descrierea caracteristicilor tehnice. Odată ce se ajunge la un acord privind sarcinile și responsabilitățile pentru renovare, arhitectul va fi abordat pentru pregătirea planurilor de renovare, inclusiv lucrările de construcții (consolidarea zidurilor, ușilor și ferestrelor,

tavanelor, pardoselii, etc.), lucrările de instalare a cablurilor de distribuție a energiei electrice, instalarea recipientelor (prize, iluminarea, întrerupătoare, etc.), instalarea conductelor de apă, canalizării, încălzirii; reabilitarea acoperișului, crearea unui sistem de ventilație; construcții legate de evacuare a apei din urma precipitațiilor, și descrierea tehnică pentru realizarea lucrărilor de renovare. Din nou, se preconizează că arhitectul va oferi serviciile descrise mai sus în decurs de o lună calendaristică;

- Procedura competitivă negociată pentru serviciile necesare. Descrierea tehnică va fi utilizată drept material principal de referință pentru o procedură de negociere competitivă. Ofertele vor fi adunate și cea mai bună opțiune din punct de vedere a valorii va fi selectată. Se va semna un contract cu compania selectată care va stabili lucrările ce urmează să fie efectuate, intervalul de timp, prețul și amenzile în cazul în care lucrările nu au fost efectuate la calitatea corespunzătoare sau în cazul în care termenul limită nu este respectat;
- Efectuarea renovării. Compania de construcții selectată va efectua lucrările. Arhitectul/Supraveghetorul construcțiilor va vizita regulat (cel puțin de două ori pe lună) sit-ul de construcții și va duce evidența lucrărilor executate, materialului utilizat (cantitatea și calitatea), problemelor care au apărut pentru comparație ulterioară cu factura.

3.2.2 Furnizarea echipamentelor, instrumentelor pentru atelierele de lucru profesional și instruirea minorilor:

- Achiziționarea utilajelor, uneltelor, ustensilelor și materiei prime necesare pentru inițierea ocupației profesionale (lucrări practice);
- Instruirea profesională de croitorie, meșteșugărit, olărit și ceramică.

Aceste două grupuri de activități vor duce la crearea unui mediu activ și pozitiv, oferind interacțiunea continuă între specialiști, familii și comunitate, care să faciliteze adaptarea treptată la viața din afara zidurilor penitenciarelor. Implicarea minorilor într-un program intens va permite utilizarea mai eficientă a timpului petrecut în detenție, va contribui la atingerea scopului pedepsei și la scăderea riscului de recidivare.